

Eduskunnan lakivaliokunnalle**HE 57/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Rikosseuraamuslaitoksesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi**

Ehdotetulla Rikosseuraamuslaitosta koskevalla lailla toteutettaisiin Rikosseuraamuslaitoksen rakenneuudistukseen liittyvät organisaatiomuutokset. Rikosseuraamuslaitos muodostuisi neljästä vastuualueesta, jotka jakaantuisivat yksiköihin. Rikosseuraamuslaitokseen kuuluisi kehittämisestä ja ohjauksesta, asiakasprosesseista, hallinto- ja tukipalveluista sekä operatiivisesta toiminnasta vastaavat vastuualueet. Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisesta toiminnasta vastaavaan vastuualueeseen kuuluisi rikosseuraamuskeskuksia. Rikosseuraamuskeskukset vastaisivat omalla toimialueellaan operatiivisen toiminnan käytännön toteuttamisesta lainsäädännön ja strategiatavoitteiden mukaisesti. Rikosseuraamuskeskuksessa olisi yksiköitä. Tampereen yhdyskuntaseuraamustoimisto, josta tämä asiantuntijalausunto on pyydetty, tulisi olemaan yksi perustettavan Hämeen ja Pirkanmaan rikosseuraamuskeskuksen yksiköistä. Tällä hetkellä Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa varten Suomi jakautuu kolmeen alueeseen. Tampereen yhdyskuntaseuraamustoimisto kuuluu Länsi-Suomen alueeseen.

Organisaatiouudistuksen tavoitteena on, että Rikosseuraamuslaitos olisi nykyistä yhtenäisempi valtakunnallisesti toimiva virasto, jonka toimeenpanokyky olisi nykyistä parempi. Tarkoituksena on myös lisätä toiminnan vaikuttavuutta ja yhdenmukaisuutta, erityisesti vankeja ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaita koskevissa ratkaisuissa ja seuraamusten sisällöissä. Tavoitteena on myös, että Rikosseuraamuslaitoksen uudistettu organisaatorakenne sekä johtamis- ja ohjausjärjestelmä edistäisivät yhdenmukaisten toimintatapojen ja asiakasprosessien käyttöönottoa kaikissa yksiköissä ja vaikuttaisivat rangaistusta suorittavien oikeusturvaan ja yhdenmukaiseen kohteluun. Tulosohtausmallin keventyminen ja Rikosseuraamuslaitokselle laadittava yhteinen työjärjestys ja rikosseuraamuskeskuksen työjärjestys keventäisivät hallinnollista työtä ja yhdenmukaistaisivat käytäntöjä.

Nykyisessä Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiossa alueet ovat osittain eriytyneet toisistaan. Jokaisella alueella on omat johtoryhmänsä, jotka koostuvat alueen yksiköiden johtajista ja aluekeskuksen johtavista virkamiehistä. Valtakunnallisen ohjauksen lisäksi aluejohtajat ohjaavat yksiköitä. Samoin valtakunnallisen kehittämisen lisäksi alueen kehittämispäälliköt antavat yksiköille kehittämistehtäviä. Tämä on johtanut

epäyhdenn mukaisiin toimintamalleihin ja käytäntöihin. Yksiköissä koetaan, että jokainen organisaation taso lisää omia tulostavoitteitaan yksiköille.

Nykyisessä organisaatorakenteessa vuodesta 2010 alkaen Tampereen yhdyskuntaseuraamustoimistoa ja Vilppulan vankilaa on johtanut yksi yhteinen johtaja. Tällä nk. yhdistelmäjohtajalla on kaksi virkapaikkaa. Tampereen yhdyskuntaseuraamustoimistossa on apulaisjohtaja ja Vilppulan vankilassa on myös apulaisjohtaja, jotka molemmat tarvittaessa sijaistavat johtajaa oman yksikkönsä asioissa. Uudessa organisaatiossa yhdyskuntaseuraamustoimistojen ja vankiloiden johtajien virat lakkaisivat ja yksiköitä johtaisivat yksikönpäälliköt. Yhdellä yksikönpäälliköllä voisi olla useampi yksikkö johdettavana riippuen yksikön koosta. Tampereen yhdyskuntaseuraamustoimisto on Uudenmaan ja Helsingin jälkeen maan kolmanneksi suurin toimisto. Jatkovalmistelussa vasta selviää miten johtaminen näissä nk. yhdistelmäjohtajien johtamissa yksiköissä tullaan ratkaisemaan.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön laillisuusvalvonnan painotus on ollut jälkikäteisessä laillisuusvalvonnassa. Yksiköiden näkökulmasta yhtenevät ohjeistukset ja menettelytapaohjeet olisivat tarpeen. Sekä valtakunnallinen että alueellinen laillisuusvalvonta on keskittynyt pitkälti vankeuteen liittyviin kanteluihin ja ohjeistuksiin ja yhdyskuntaseuraamusten ohjaus on jäänyt vähemmälle.

Kun Rikosseuraamuslaitos vuonna 2010 perustettiin ja Kriminaalihoitolaitos ja Vankeinhoitolaitos yhdistettiin, pyrittiin yhdistämään myös toimintakulttuuria kohti valmentavaa työtettä, jossa rangaistusta suorittavia ohjataan rikoksettomaan elämään yhteiskunnan yleisiin palvelujärjestelmiin tukeutuen. Tämä on jo ollut vakiintunut toimintakulttuuri yhdyskuntaseuraamustoimistoissa, joissa täytöntöönpannaan yhdyskuntaseuraamuksia, jotka suoritetaan yhteiskunnassa ja jotka tukeutuvat lähtökohtaisesti yhteiskunnan muihin toimijoihin. Vankiloissa toimintakulttuuri on myös kehittynyt erityisesti kun vankien rangaistusajan suunnitelmallisuutta ja asteittaista vapautumista on kehitetty.

Asiakaspinnassa ja yksikötasolla verkostoyhteistyö on tällä hetkelläkin aktiivista. Laki yhdyskuntaseuraamuksista velvoittaa, että yhdyskuntaseuraamuksen täytöntöönpano sekä tuomitun elämänhallintaa ja rangaistuksen suorittamista edistävät tukitoimet on sovittava yhteen. Tavoitteena organisaatiouudistuksella on saada asiakkaille entistä toimivampia palveluja ja jatkumoa eri viranomaisstahojen ja kolmannen sektorin kanssa.

Organisaatiouudistuksen tavoitteena olisi saada henkilöstöresurssit ja osaaminen nykyistä tehokkaammin ja joustavammin koko viraston käyttöön. Fyysisesti erillään olevat yksiköt kuten Tampereen yhdyskuntaseuraamustoimisto ja Vilppulan vankila, joiden välillä on lähes sata kilometriä, eivät ole luontevasti löytäneet tapaa henkilöstön siirtymiseen yksiköstä toiseen, vaikka johtaminen on yhdistetty. Kampuksena toimivat yhdistelmäyksiköt ovat onnistuneet siinä paremmin. Viimeisen vuoden aikana organisaatio

on digitalisoitunut nopeasti ja lisääntynyt etätö on mahdollistanut entistä paremmin osaamisen jakamisen useampaan yksikköön.

Uusi rikosseuraamuskeskusmalli, joka koostuisi suljetuista vankiloista, avovankiloista ja yhdyskuntaseuraamustoimistosta vaikuttaa toimivalta erityisesti asiakkaan täytäntöönpanoprosessin ja verkostoyhteistyön kannalta. Yhteistä asiakkuutta tulee vahvasti tukemaan myös tuleva yhteinen asiakastietojärjestelmä. Vielä tällä hetkellä asiakastiedot eivät siirry vankitietojärjestelmän ja yhdyskuntaseuraamustoimistojen asiakastietojärjestelmien välillä. Tärkeää on varmistaa uudessa mallissa myös yhdyskuntaseuraamusten riittävä resurssointi ja kehittäminen.

Erityisryhmien palveluntarpeiden nykyistä parempi huomioiminen on tärkeää. Nais erityinen rikosseuraamuskeskus on kannatettava asia.

Matriisimaisen organisaation hyötyä on vaikea etukäteen arvioida. Joidenkin tehtävien ohjaus ja sijoittuminen tulevassa organisaatiossa on myös jäänyt hieman epäselväksi. Toisaalta operatiivista toimintaa johdettaisiin linjaorganisaatiomaisesti mutta siihen kuitenkin kohdistuisi kehittämistehtävien, normiohjauksen, asiakasprosessien sekä hallinnollisten tehtävien osalta matriisimaisesti toteutettua ohjausta.

Hallinto- ja tukipalveluiden keskittäminen on tervetullut uudistus. On parempi, että yksiköt voivat keskittyä ydintoimintoihin. Tällä hetkellä jokaisella yksiköllä on runsaasti erilaisia hallinto- ja tukipalveluihin liittyviä tehtäviä, joiden keskittäminen on järkevää ja resursseja säästävää.

Tampereella 8.6.2021

Kunnioittavasti

Tiina Leinonen

Johtaja

Tampereen yhdyskuntaseuraamustoimisto

Vilppulan vankila